

Tom Pesch **Kuvan anatomia**

Sisällysluettelo

Johdanto – mikä on kuva?	6
Luku 1 - Valo	8
Valon määrä ja dynaaminen alue	10
Värilämpötila	12
Valo ja varjo	14
Valo ja muoto	16
Luku 2 - Kuvan koostumus	18
Hahmolait ohjaavat havaintoa	20
Liikkeen illuusio	22
Tunnistaminen ja tulkitseminen	24
Luku 3 – Kuva-ala	26
Kuvasuhde	28
Vaakakuva, neliö ja pystykuva	29
Symmetria ja epäsymmetria	30
Staattisuus ja dynaamisuus	32
Mekaaninen ja vapaa rytmi	34
Harmonia ja epäharmonia	35
Tilailluusio	36
Perspektiivi	37
Tyhjä tila ja vastamuoto	38

Luku 4 - Kohteiden sijoittelu ja massoittelu	41
Kohteiden katsomisjärjestys.	42
Katsomisjärjestykseen vaikuttaminen	47
Luku 5 - värien rinnastaminen	56
Ihmisen värinäkö.	57
Sinisiirtymä.	60
Additiivinen ja substraktiivinen värinmuodostus	61
Käänteisvärit.	63
Värin muuttajat	66
Värimallit ja värikartastot	68
Väriavaruudet.	70
Simultaanikontrasti.	72
Värien kontrastit	74
Värien lämpötilakokemus	76
Värien valoisuus.	77
Värikylläisyys.	78
Väriharmoniat	80
Värien synnyttämät mielleyhtymät	86
Huomiota lisäävät tekijät – muistilista.	88
Huomiota vähentävät tekijät – muistilista.	89

Johdanto – mikä on kuva?

Tässä kirjassa käsitellään kuvia laajimmassa mahdollisessa merkityksessä. Kuvalla voidaan tarkoittaa valokuvaa, maalausta, julistetta, painotuotetta tai logoa, mutta yhtä hyvin rakennuksen julkisivua, veistosta, elokuvaa, näyteikkunaa tai käyttöesineitä. Kaikille näillä kuvilla on visuaalinen ilmiasu, joka heijastelee jollakin tavalla kuvan viestiä tai sisältöä. Kuvasta voidaan puhua kahdella tasolla, sisällön ja tekniikan tasolla. Jokainen kuva kertoo viestin.

Sisällöstä puhuminen on aina subjektiivista ja kulttuurisidonnaista, joten kuvien sisällöstä puhuttaessa ollaan aina jollain tavalla upottavalla maalla. Kuvan kertomaa tarinaa ei välttämättä voi kertoa millään muulla keinolla kuin kuvalla itsellään. Kuvaa ei voi tyhjentävästi purkaa sanoiksi. Jokainen kuva on paitsi ainutlaatuinen viesti, myös ainutlaatuinen työkalu viestin tulkitsemiseksi. Jokainen kuva saa merkityksensä katsojansa mielessä.

Viestin kertominen on sisäsyntyinen ja henkilökohtainen prosessi. Siksi kuvan sisältöpuolta on vaikea opettaa kenellekään, aivan kuten on vaikeaa opettaa ketään kirjoittamaan hyviä kirjoja tai säveltämään hyvää musiikkia. Valokuvan, kirjan tai sävellyksen hyvydestä ei ole keksitty mitään ehdottomia sääntöjä. Siksi pyrin tässä kirjassa välttämään kuvien sisällöstä puhumista. Kuten jäävuoresta suurin osa jää vedenpinnan alle, jää kuvasta valtaosa kielen tavoittamattomiin.

Kuvan teknisestä puolesta voidaan sen sijaan puhua objektiivisesti, ja sitä voidaan tutkia tieteellisesti. Kuvan tekemisen tekniikka voidaan jakaa välineen käyttötaitoon ja sommittelutaitoihin. Molempia voidaan harjoitella.

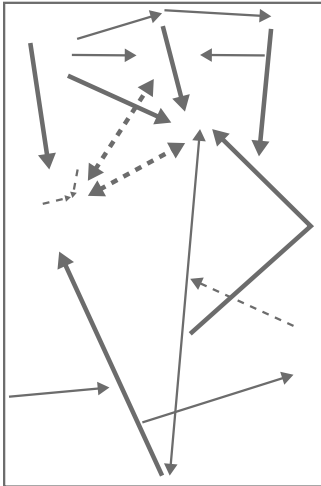
Paljon kirjoja on kirjoitettu kuvien sisällöstä ja erilaisista kuvan tekemisen tekniikoista. Tämä kirja keskittyy niiden sijaan sommitteluun, joka on kuvien tekemisen kielioppi. Aivan kuten kirjailija tarvitsee käsityksen käyttämänsä kielen rakenteesta, tarvitsee kuvataiteilija, arkkitehti tai graafikko ymmärryksen siitä, miten kuvia luetaan ja millaisilla tavoilla kuvat vaikuttavat katsojiin.

Kursiivilla kirjoitetut termit toimivat hyvinä hakusanoina lisätietoa haluaville. Suurennuslasikuvakkeella merkittyjä teoksia taas kannattaa etsiä hakukoneen kuvahaulla. Ne havainnollistavat kulloinkin esiteltävää asiaa.

Kaikki tässä kirjassa käytetyt kolmannen osapuolen tuottamat kuvat ovat Wikipediasta ladattuja tekijänoikeudettomia kuvia, ellei muuten ole mainittu. Palautetta kirjasta voi lähettää osoitteeseen pesch.tom@gmail.com

Henri Cartier Bresson
bougival

Henri Cartier-Bressonin (1908 — 2004) valokuvassa Bougival katseemme tuntuu ensin hakeutuvan edessä seisovan miehen hartioihin ja siitä vauvaan. Katsoja imeytyy kuvan sisään ja katse lähtee kiertämään loputtomasti kuvan kohteiden välillä. Jokainen kohde johdattaa katseen seuraavaan kohteeseen. Kuva sommitellaan aina intuitiivisesti. Kukaan ei - ainakaan ottaessaan valokuvaa liikkuvista ihmisistä, ehdi miettiä sommittelun lainalaisuuksia. Taidehistorian klassikoita katsomalla ja niiden sommittelua miettimällä katseesi harjaantuu. Parhaimmassa tapauksessa ne vaikuttavat esteettiseen käsitykseeni ja sommittelulliset oivallukset tulevat kuvan tekotilanteesta itsestään ja tukevat viestiä, jonka haluat kertoa.

Luku 1 - Valo

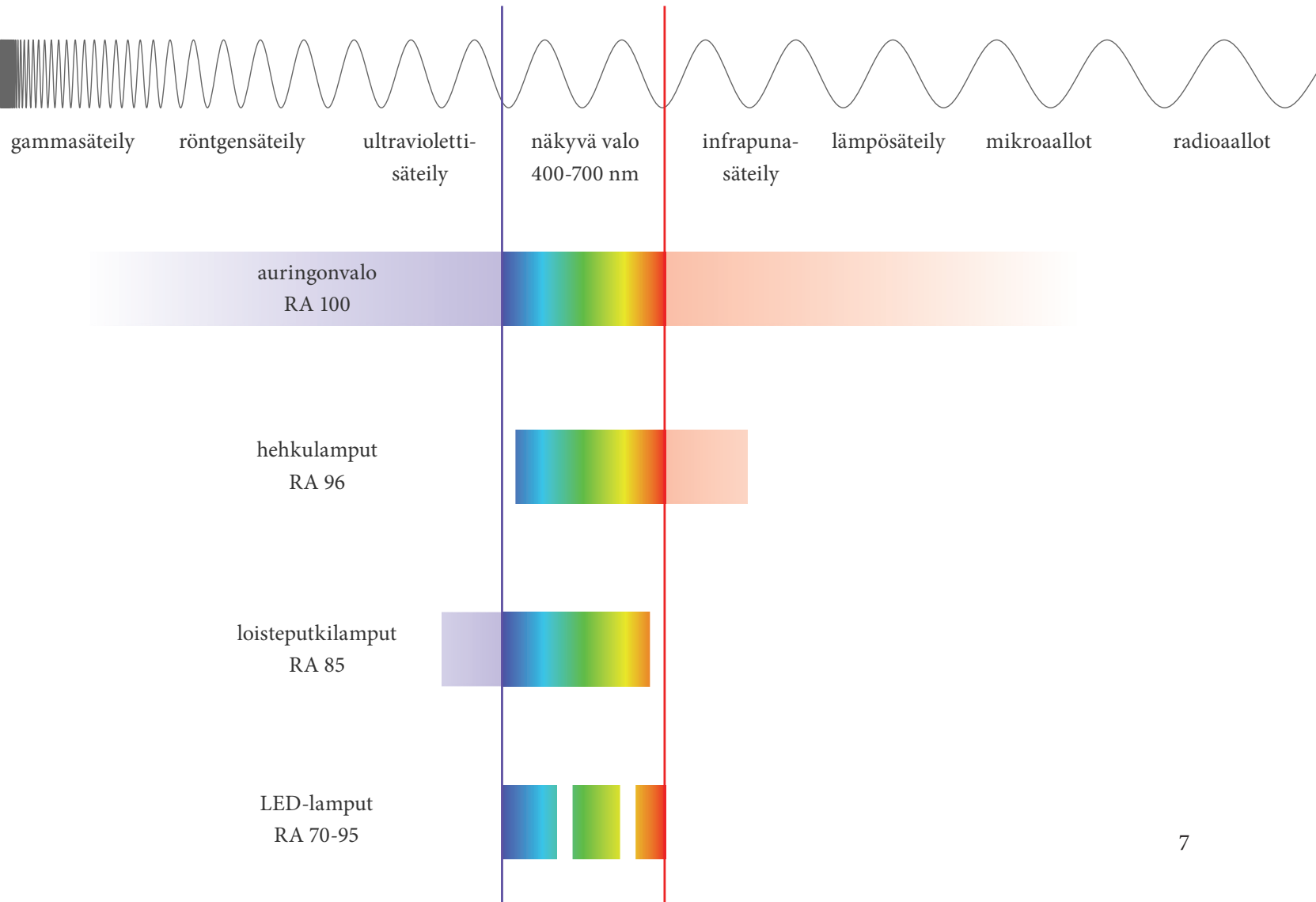
Jokaisen kuvan lähtökohta on valo. Ilman valoa emme voisi nähdä tai tehdä kuvia. Jokainen kuva on joko vangittua valoa tai kokemus valosta. Ihmissilmän näkyvä valo on osa *elektromagneettista säteilyspektriä*. Ihminen kykenee näkemään aallonpituudeltaan n. 400 – 700 nanometrin säteilyä.

Värintoistoindeksi (RA tai CRI 0 – 100) kuvaa sitä, miten hyvin eri valonlähteet toistavat *spektrin* eri värejä. Mitä suurempi luku, sitä laadukkaampaa valoa. Kuvia kannattaa tarkastella ja tehdä mahdollisimman laadukkaassa valossa, jossa niiden värit toistuvat täydellisesti.

Luonnonvalo on laadukkainta valoa, ja sen vertailuluku on 100. Keinotekoisista valonlähteistä lähimmäksi pääsevät hehkulamput. Hehkulamput ja halogeneissa valo syntyy kuumentamalla hehkulankaa, jolloin valo vaikuttaa samalla tavalla luonnolliselta ja lämpimältä kuin avotuli. Samalla syntyy infrapuna- ja lämpösäteilyä.

Sen sijaan loisteputkien valo ei synny kuumentamalla vaan muuttamalla ultraviolettivaloa näkyviksi aallonpituuksiksi erityisten hehkuaineiden avulla. Loisteputket eivät siksi tuota yhtä paljon infrapuna- ja lämpösäteilyä kuin hehkulamput.

LED-lamppujen ja loisteputkien värintoisto voi vaihdella hyvin paljon. Valokoisten LED-valojen valo saadaan aikaiseksi yhdistelemällä useampaa eri sävyistä monokromaattista valoa (ks. additiivinen värinmuodostus sivulla 59). LEDien säteily rajoittuu hyvin näkyvän valon alueelle.

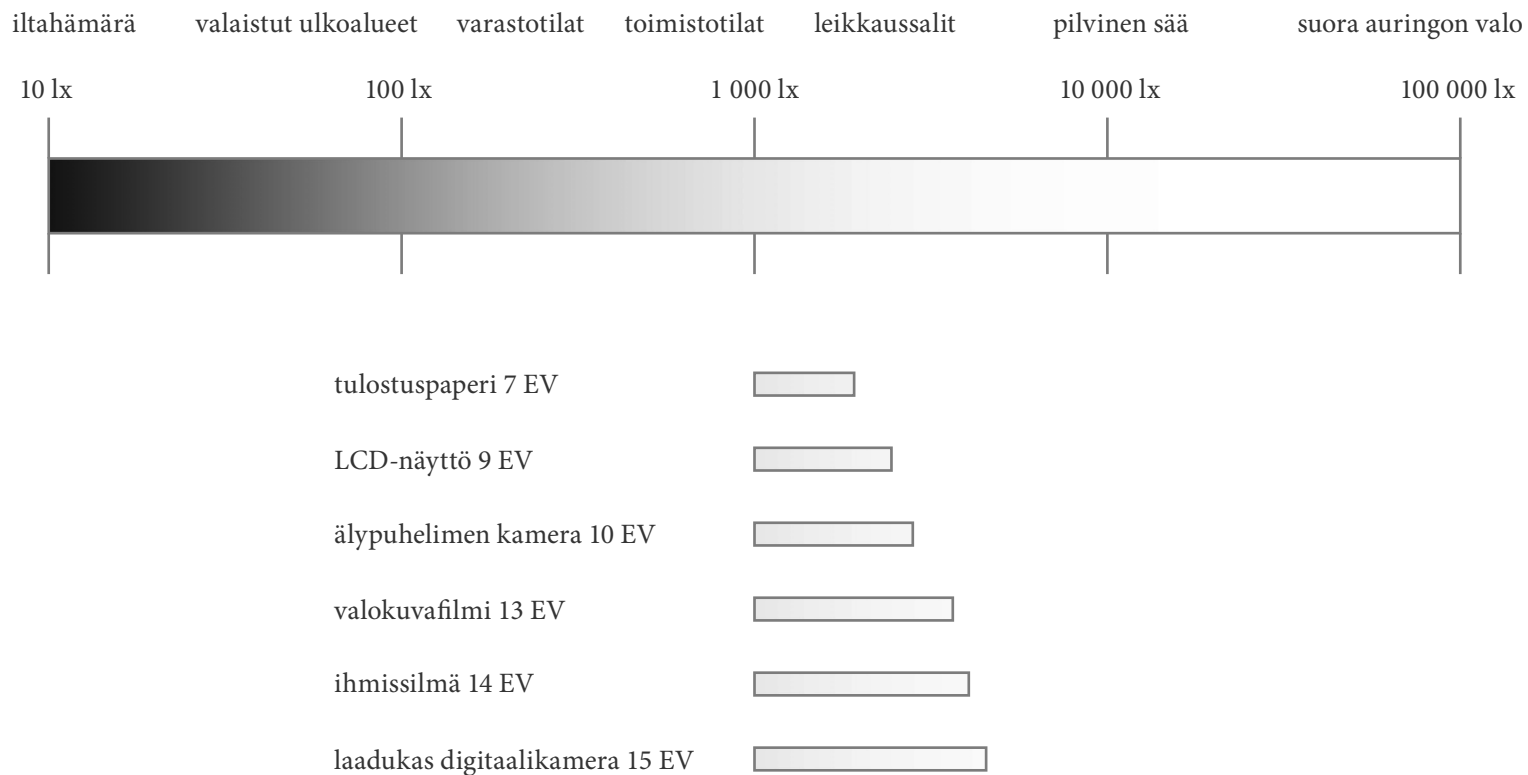

Valon määrä ja dynaaminen alue

Valaistusvoimakkuutta mitataan *lukseina* (lx). Ihmissilmä kykenee toimimaan hyvin erilaisissa valaistusolosuhteissa. Kykenemme kävelemään turvallisesti pelkässä kuun valossa ja yhtä hyvin kirkkaassa, suorassa auringonpaisteessa. Mitä enemmän valoa on, sitä tarkemmin näemme. Siksi leikkaussalit valaistetaan hyvin kirkkailla valoilla ja varastotiloihin riittää himmeämpi valaistus.

Ihmisen näkökyky mukautuu hyvin erilaisiin valaistuksiin. Muutamassa minuutissa päivänvaloon tottunut näköjärjestelmä mukautuu toimimaan pimeässä huoneessa. Sitä, miten suuren valaistuseron voi havaita tai esittää kerrallaan, kutsutaan *dynaamiseksi alueeksi*.

Dynaamista aluetta kuvataan usein valokuvauksesta tutulla *valoarvon* (EV) käsitteellä. Kameroiden dynaaminen alue on yleensä ihmissilmää pienempi. Siksi kuvat usein *yli- tai alivalottuvat*. Tietokoneiden näyttöjen ja paperin dynamiikka on huomattavasti kameraa ja silmää alhaisempi.

Värilämpötila

Jokaisella valonlähteellä on oma nk. *värilämpötilansa*, joka heijastelee sitä, miten se tuottaa eri aallonpituuksia. Värilämpötilan mittayksikkö on Kelvin (K).

Lämpimältä vaikuttava valo sisältää enemmän pitkiä aallonpituuksia ja kylmältä vaikuttava enemmän lyhyitä aallonpituuksia.

Pilvien läpi siivilöityvä auringonvalo vaikuttaa meistä kaikkein luonnollisimmalta ja valkoisimmalta valolta. Suora auringonvalo vaikuttaa hieman keltaisemmalta ja lämpimältä. Useimpien keinovalojen väri on huomattavasti lämpimämpää kuin auringonvalo.

Erilaisten värilämpötilojen vuoksi luonnon- ja keinovalon sekoittaminen kuvassa on vaikeaa. Kuvan valonlähteiden lämpimyys tai kylmyys vaikuttavat korostuvan. Alla oleva valokuva on digitaalisesti värimääritelty luonnonvalon (vasen) ja hehkulampun mukaan.

Sommittelu on kuvien tekemisen
kielioppi. Aivan kuten kirjailija tarvitsee
käsityksen käyttämänsä kielen rakenteesta,
tarvitsee kuvataiteilija, muotoilija ja
graafinen suunnittelija ymmärryksen siitä,
miten kuvia luetaan ja millaisilla tavoilla
kuvat vaikuttavat katsojaan.

Kuvan anatomia on yleistajuinen teos
jokaiselle visuaalisen viestinnän parissa
toimivalle. Siinä esitellään kuvallisen
ilmaisun lainalaisuuksia ja yleisimpiä
termejä klassikkoteosten avulla.

Kuvitus ja taitto: Tom Pesch

Kannen kuva: Paul Cézanne -Nature morte avec oignons (1896 - 98) öljyväri kankaalle